MS

De vlaggen staken uit

De topontmoeting tussen president Reagan en secretaris-generaal Gorbatsjov met als (overigens enige) hoogtepunt de ondertekening van het INF-akkoord heeft ook in Nederland de nodige opwinding veroorzaakt. Media spraken over een historisch moment en bejubelden het akkoord in alle toonaarden. In sommige plaatsen werd op het stadhuis zelfs de vlag uitgestoken als gold het een nationale feestdag. Nu die opwinding weer wat is geluwd, lijkt het tijd voor een meer nuchtere analyse die, gelet op de nu eenmaal beperkte ruimte, een globaal karakter moet hebben.

Het INF-akkoord heeft een politieke en een militair-strategische component. Laten wij beide eens nader bezien.

In politiek opzicht is sprake van een novum; een volledige categorie wapensystemen wordt in haar geheel vernietigd, het principe van de asymmetrische reductie is aanvaard en voor het eerst in het jarenlange wapenbeheersingsoverleg heeft de Sovjet-Unie ingestemd met een vorm van verificatie op haar grondgebied. Beide partijen zijn tot de conclusie gekomen dat de bewapeningswedloop tot staan moet worden gebracht en zo mogelijk worden teruggedraaid, waarbij moet worden bedacht dat de redenering die tot deze conclusie heeft geleid voor beide partijen niet identiek is geweest.

Het INF-akkoord betekent inderdaad een doorbraak op wapenbeheersingsgebied met een groot psychologisch effect in de richting van de bevolking; er zijn verwachtingen gewekt. Maar leidt het ook tot een grotere veiligheid voor Europa?

Vastgesteld moet worden dat het INF-akkoord aan NAVO-zijde betrekking heeft op de wapensystemen die waren bedoeld een leemte in de capaciteit voor de stapsgewijze tenuitvoerlegging van de NAVO-strategie ongedaan te maken; bovendien zou daardoor de betrokkenheid van de VS bij de Europese veiligheid (de zg. koppeling) nog eens worden beklemtoond. Hiermee werd ook tegemoet gekomen aan een reeds lang gekoesterde Europese wens.

Welnu, over deze voor de Europese veiligheid zo belangrijke wapensystemen is onderhandeld buiten de Europese bondgenoten om; zij werden weliswaar geïnformeerd, maar van enige actieve participatie vooraf was nauwelijks sprake. Men kan slechts concluderen dat de transatlantische ontkoppeling in gang is gezet, alle goede bedoelingen en verzekeringen ten spijt. En die ontkoppeling is één van de lange-termijndoelstellingen van de Sovjet-Unie! Bovendien was de inkt van het akkoord nog maar nauwelijks droog, toen de Sovjetrussische minister van buitenlandse zaken bij zijn bezoek aan Bonn alweer een nieuw voorstel lanceerde, namelijk de drievoudige nul-optie, het ontmantelen van de gevechtsveldwapens. En dan te bedenken dat een „kernwapenvrij Europa" eveneens een lang gekoesterde Sovjetrussiche doelstelling is.

Op militair-strategisch gebied betekent het INF-akkoord het wegvallen van een moderne, uiterst betrouwbare en doeltreffende stap op de escalatieladder. Wat resteert aan INF-inzetmiddelen zijn vliegtuigen die, gelet op de ontwikkelingen in de WP-luchtverdediging, over een beperkt penetratievermogen beschikken. (Dat was indertijd dan ook één van de overwegingen om de kruisvluchtwapens en Pershings te introduceren!) Reden te meer om — ondanks protesten — haast te maken met de modernisering van deze resterende inzetmiddelen; een

besluit dat overigens reeds in 1983 (Montebello) door de NAVO is genomen. Terloops wordt nog opgemerkt dat door de ontmanteling van de kruisvluchtwapens in Europa ook nog een potentieel waardevolle conventionele capaciteit verloren is gegaan. Binnen afzienbare tijd immers zal het technisch mogelijk zijn deze wapens uit te rusten met een effectieve conventionele lading waardoor doelen in de diepte, zoals vliegvelden, infrastructuur, knooppunten havens e.d. op betrouwbare en trefzekere wijze zouden kunnen worden geneutraliseerd; doelen waarvoor thans vliegtuigen met een geringere overlevingskans moeten worden ingezet. Maar dat terzijde.

Gevreesd moet worden dat de nucleaire opties steeds meer aan flexibiliteit, betrouwbaarheid en daardoor aan geloofwaardigheid zullen inboeten, waardoor er een steeds zwaardere wissel op de conventionele afschrikking zal moeten worden getrokken. Daarbij moeten de volgende kanttekeningen worden geplaatst. Allereerst is het twijfelachtig of een „pure" conventionele afschrikking in de toekomst in Europa oorlogvoorkomend zal werken; de geschiedenis leert in elk geval van niet. Ten tweede, van een geloofwaardige conventionele afschrikking is bij de huidige krachtsverhouding hoe dan ook geen sprake. Om de onevenwichtige conventionele krachtsverhouding te redresseren, staan in theorie de volgende twee wegen open.

— Een enorme krachtsinspanning van de, met name Europese, NAVO-landen teneinde die achterstand in te lopen; een soort eenzijdige bijstelling naar boven. Een optie die, gelet op het heersende politieke, psychologische en economische klimaat, echter een geringere realisatiewaarde heeft.
— Dat betekent dat de andere weg zal moeten worden ingeslagen, namelijk het streven naar wederzijdse reducties van conventionele strijdkrachten. Reducties met als uiteindelijk doel conventionele pariteit op een aanmerkelijk lager niveau. Dat betekent sterk asymmetrische reducties, waarbij het maar zeer de vraag is of het WP daartoe bereid zal zijn.

Het risico bestaat dan ook, dat de NAVO onverwachts wordt verblijd met een publicitair en kosmetisch zeer goed verzorgd maar inhoudelijk onvoldoende reductievoorstel, dat als gevolg van het heersende binnenlandse politieke klimaat nauwelijks nog kan worden afgewezen. Daarbij komt dat reducties waarschijnlijk in eerste aanleg voornamelijk Amerikaanse en Sovjetrussische troepen zullen bevatten, dat wil zeggen dat de Amerikaanse presentie in Europa zal afnemen.

De conclusie van dit alles moet dan ook zijn dat het — bezien uit een Europees perspectief — maar zeer de vraag is of wij op de goede weg zijn naar een grotere Europese veiligheid. En zolang dat niet het geval is, is er geen reden de vlag uit te steken.

